

Gladiolus tubiflorus.

Gladiolus bicolor.

Gladiolus anceps.

D. D.

GLADIOLUS,

QUEM,

DISSERTATIONE BOTANICA,

CONS. EXPER. FACULT. MED. UPSALÆ,

PUBLICÆ VENTILANDUM EXHIBENT

PRÆSES

CAROL. P. THUNBERG,

MED. DOCT. PROF. REG. ET EXTRAORD., ACAD. CÆSAR. N. C.

REG. SCIENT. HOLMIENS., SOCIET. SCIENT. UPS. PATR.

HOLMENS. BEROL. N. SCRUT. LUND. HARLEM.

AMSTEL. ET NIDROSIENS. MEMBRUM.

ET

RESPONDENS

CHRISTEN ÆJMELÆUS,

FENNO.

IN AUDIT. GUST. MAJ. D. XXVIII MAJI ANNO MDCCLXXXIV.

HORIS SOLITIS.

UPSALIÆ,

APUD JOHAN. EDMAN, DIRECT. ET REG. ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO BOTANICA,

DE

GLADIOLO.

§. I.

Ensatarum ordinis Naturalis Genera, ob similitudinem nimiam, non sine difficultate insigni dignoscuntur, ut CROCUS & GALAXIA ab IXIA, IXIA a GLADIOLO, GLADIOLUS ab ANTHOLYZA, IRIS a MORÆA & SISYRINCHIO; MORÆA a FERRARIA, WITSE-
NIA a DILATRIDE, DILATRIS a WACHENDORFIA. Quo enim magis affinia fuerint Genera, & quo plures species Genus contineat, eo major semper surgit difficultas eas rite distingvendi, sique hæ species a loco & cultura variantes simul assumant formas, longe major evadit hæc ipsa difficultas.

Hæc est ratio, cur plures harum, inprimis vero IXIÆ, GLADIOLI & ANTHOLYZÆ, species confuderint Auctores, quibus vivas hæce Ensatas examini accuratiori subicere non contigit. GLADIOLUM itaque *ramosum* dixerunt plantam, quæ IXIA *crocata* polystachya flore luteo, GLADIOLUM *imbricatum*, quæ ANTHOLYZÆ forsitan est species; GLADIOLUM *capitatum*, quæ MORÆA; IXIAM *africanam*, *gladiatam* & *chinesem*, quæ ad MORÆAS referendæ; IXIAM *alopecuroideam*, quæ GLADIOLUS nobis audit *spicatus*; IXIAM *paniculatam* & *longifloram*, quæ GLADIOLUS *longiflorus*;

A

rus;

rus; *IXIAM flabellifoliam & iridifoliam*, quæ *GLADIOLUS plicato* adnumerandæ; *IXIAM Fabricii*, quæ *GLADIOLUS anceps* dici debet; *IXIAM galaxiam & fugacissimam*, quæ *GALAXIÆ* Genus constituunt; *ANTHOLYZAM merianam & merianellam*, quæ *GLADIOLUS merianus & merianellus*; *IXIAM hirsutam & WACHENDORFIAM umbellatam*, quæ *DILATRIS corymbosa*; *ANTHOLYZAM mauram*, quæ *WITSENIA* erit, ut Veterum in his errores alto præteream silentio.

Ob variantes, quas induunt, a solo & climate, formas, varietates non raro pro diversis speciebus habuerunt Auctores, ut *GLADIOLUM carneum* pro *communi*, *GLADIOLUM permeabilem* pro *tristi*, *GLADIOLUM undulatum* pro *augusto*, *IXIAM milleri* pro *crocata*.

Si unquam sublatae erunt, vel saltem diminutae in Botanicis obvenientes difficultates, Genera singula, quam accurate fieri potest, describenda, præsertim in plantis vivis, ut certi eruantur characteres, quibus unius ab altero differentia vera pateat.

Ut vero hoc non animo solum perpenderem, sed etiam huic obtinendo fini meam qualemcunque conferrem aleam, & aliquam simul apud Te, B. L. dum specimen edo academicum, inirem gratiam, explicandum & describendum mihi assumpsi intricatum *GLADIOLI* Genus, proximis *IXIÆ* & *ANTHOLYZÆ* generibus adeo in haud paucis simile, ut in quibusdam examinandis speciebus dubius de Genere hæreat attentissimus, nec imperitus alias Botanophilus. Sepa-
ra-

ratur tamen GLADIOLUS Triandrus & Monogynus sequenti caractere essentiali: *Corolla monopetala, tubulosa: tubo curvato; limbo 6-partito: laciniis suprema & infima extra vel intra laterales collocatis.*

§. II.

CHARACTER GENERICUS.

CALYX. *Spatha* bivalvis, infera, corolla brevior: *Valvulae* oblongae, persistentes, exterior major interiorem includens.

COROL. monopetala, tubulosa, supera. *Tubus* cylindricus, interdum basi filiformis, curvatus. *Limbus* 6-partitus, subcampanulatus: *lacinae* suprema & infima extra vel intra laterales, oblongae, erecto-patulae.

STAM. *Filamenta* tria, ori tubi inserta, filiformia, corolla breviora. *Antherae* incumbentes ovatae.

PIST. *Germen* inferum, triangulare, glabrum. *Stylus* filiformis, longitudine filamentorum. *Stigmata* tria, revoluta-patentia, obtusa, villosa.

PERIC. *Capsula* ovata, trigona, obtusa, striata, trivalvis, trilocularis.

SEMINA plurima, glabra.

Differt ab ANTHOLYZA: laciniis limbi subaequalibus; ab IXIA: tubo curvato & situ laciniarum limbi.

SPATHA vel est tubo corollae brevior vel longior; obtusa vel acuta; integra vel lacera; glabra vel hirsuta.

TUBUS COROLLÆ in hoc genere valde variat; est enim spatha brevior, æqualis vel longior; magis vel minus profunde partitus; ringens, cylindricus vel filiformis; simplex i. e. subæqualis vel duplex i. e. basi filiformis, dein cylindricus; curvatus vel geniculatus.

LIMBUS COROLLÆ 6-partitæ quoque variat, ut sit campanulatus sæpius; reflexus, patens & crispus rarius; æqualis vel inæqualis.

§. III.

DIVISIO SPECIERUM.

* **SIMPLICES** *scapo indiviso*:

a. ringentes; limbi laciniis divaricato-ringentibus.

1. *montanus*: corollæ ringentis tubo spathe obtusæ æquali, foliis ellipticis nervosis.

2. *flexuosus*: corollæ ringentis tubo spathe acuta longiore; scapo flexuoso.

β. reflexi; limbi laciniis reflexis:

3. *recurvus*: corollæ limbo reflexo, spica secunda, foliis linearibus.

γ. patentes; limbi laciniis patentibus:

4. *falcatus*: corollæ limbo patenti, folio lanceolato falcato.

δ. campanulati; limbo campanulato:

a. erecti; floribus erectis:

5. *biflorus*: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bifloro, foliis linearibus.

6. *dichotomus*: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bis dichotomo quadrifloro, foliis linearibus.

7. *crispus*. corollæ erectæ limbo campanulato, floribus secundis, foliis crispis.

b. nutantes; corollis cernuis:

8. *tristis*: corollis cernuis, tubo simplici, foliis trineruiis bifulcis linearibus.

9. *communis*: corollis cernuis, tubo simplici, foliis ensiformibus multinerviis.

10. *Watsonius*: corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis oblongis, foliis linearibus glabris.

11. *Merianellus*: corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus pilosis.

12. *Merianus*: corollis cernuis subcylindricis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus glabris.

c. imbricati; floribus imbricatis:

13. *spicatus*: corollis erectis, spica imbricata disticha, foliis linearibus.

* * RAMOSI *scapo polystachyo:*

14. *alopecuroides*: polystachyus, spica imbricata disticha, foliis ensiformibus nervosis.

15. *alatus*: polystachyus, corollæ laciniis lateralibus latissimis, foliis ensiformibus glabris.

16. *bicolor*: polystachyus, corolla ringente, spathis lacero-aristatis, foliis ensiformibus glabris.

17. *anceps*: polystachyus, scapo ancipiti, spathis crispis.

18. *junceus*: polystachyus, floribus secundis, foliis lanceolatis.

19. *setifolius*: polystachyus, foliis lineari-setaceis.

20. *marginatus*: polystachyus, spica longissima, floribus alternis cernuis, foliis ensiformibus multinerviis marginatis.

21. *angustus*: polystachyus, floribus secundis, spathis acutis, foliis ensiformibus.
22. *longiflorus*: polystachyus, tubo corollæ longissimo, spathis obtusis, foliisque ensiformibus glabris.
23. *tubiflorus*: polystachyus, tubo corollæ longissimo, spathis foliisque ellipticis plicatis, hirsutis.
24. *plicatus*: polystachyus, floribus secundis, spathis foliisque ensiformibus plicatis, hirsutis.
25. *spathaceus*: polystachyus, spathis membranaceis aristatis glabris, foliis ensiformibus plicatis hirsutis.
26. *gramineus*: polystachyus scapo laxo, spicis capillaribus flexuosis, foliis ensiformibus glabris.

§. IV.

DESCRIPTIONES SPECIERUM.

- Radix* bulbosa bulbo tunicato, carnosio, globoso.
- Scapus* obvenit simplex, divisus vel polystachyus; brevis vel altus; erectus, flexuosus vel laxus; teres vel anceps; nudus vel bracteatus.
- Folia* polymorpha: fetacea, linearia, elliptica, lanceolata, ensiformia, equitantia; plana, nervosa, sulcata, plicata; glabra, pilosa.
- Florescentia* omnibus spicata, floribus paucis vel numerosis; spica erecta, nutante, flexuosa, secunda, imbricata, disticha vel dichotoma.
- I. G. MONTANUS: corollæ ringentis tubo spathæ obtusæ æquali, foliis ellipticis nervosis.

Scapus teres, flexuoso-erectus, virescens, glaber, pedalis.

Folia elliptica, integra, trinervia, glabra, palmaria usque spithamæa.

Florum tubus spathis brevior, *corollis* spathisque obtusis.

Corollæ limbus ringenti-bilabiatus; *labium* superius tripartitum macula purpurea; inferius profundius tripartitum.

2. G. FLEXUOSUS: *corollæ* ringentis tubo spatha acuta longiore, scapo flexuoso.

Scapus teres, flexuosus, erectus, glaber, pedalis.

Folia nulla sub florescentia.

Spathæ oblongo-lanceolatæ, acuminatæ, glabræ, tubo corollæ breviores, pollicares.

Florum spica ovata, 4-5-flora.

Corolla albido-incarnata: *tubus* spatha duplo longior; *limbus* ringens.

3. G. RECURVUS: *corollæ* limbo reflexo, spica secunda, foliis linearibus.

Scapus striatus, foliis fere totus vaginatus, curvatus, palmaris.

Folia tria vel quatuor, vaginantia, alternantia, linearia, striata, glabra, scapo breviora.

Flores secundi, tres vel quatuor, cernui, extus rubri, intus albi, limbi laciniis reflexis.

Corollæ tubus filiformis, virescens, spatha brevior: *limbi* laciniæ lanceolatæ, concavæ, patienti-reflexæ.

IXIÆ falcatæ nimis affinis.

4. **G. FALCATUS**: corollæ limbo patenti, folio lanceolato falcato.

Scapus compressus, striatus, flexuosus, glaber, palmaris.

Folium unum vel duo, obverse-amplexicaule, ovato-lanceolatum, falcatum, obtusiusculum, integrum, striatum, glabrum, pollicare vel paullo ultra. Folium spathaceum in medio scapo.

Spathæ virides, obtusæ, tubo multo breviores.

Corolla cærulea limbo patenti.

IXIÆ excisæ affinis.

5. **G. BIFLORUS**: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bifloro, foliis linearibus.

Scapus totus vaginis foliorum tectus, erectus, pedalis.

Folia circiter tria, longe vaginantia, linearia, glabra, infimo brevissimo, supremo longitudine scapi.

Flores terminales, bini, coloris tristis.

6. **G. DICHOTOMUS**: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bis dichotomo quadrifloro, foliis linearibus.

Scapus teres, erectus, glaber, pedalis, apice bifidus, brachio singulo bifloro.

Folium basi vaginans, lineare, glabrum, scapo longius; spathaceum folium lineare, acutum, sub dichotomiis.

Flores secundi, erecti.

7. **G. CRISPUS**: corollæ erectæ limbo campanulato, floribus secundis, foliis crispis.

Sca-

Scapus teres, flexuoso-erectus, glaber, spithamæus usque pedalis.

Folia circiter quatuor, ensiformia, crispa, glabra, scapo breviora.

Flores secundi, 4-9, spathis brevissimis obtusis.

Corollæ albo-incarnatæ, erectæ, tubo sesquipollicari.

8. G. TRISTIS: corollis cernuis, tubo simplici, foliis trinerviis bisulcis linearibus.

Scapus simplex, vaginatus, erectus, glaber, crassitie culmi tritici, pedalis & ultra.

Folia alternatim vaginantia, linearia, acuta, striata, glabra, integerrima, superiora sensim breviora, circiter tria vel duo.

Corolla cernua. *Tubus* cylindricus, sensim ampliatus.

Limbus subinflatus: *laciniæ* ovatæ, concavæ, acuminatæ, apice patulo; suprema latissima, intra proximas laterales, profundius divisa, subfornicata; infima angustissima extra laterales sibi proximas.

Color corollæ tristis, varius in variis individuis.

Varietates hujus quam plurimæ sunt:

a. *odorus*: *corolla* hyalina, albido-flavescente: *limbo* extus carina purpurea vel rufescente, apice intusque rufescenti-maculato, punctato.

b. *inodorus*: *corollæ tubo* hyalino-albido; *limbo* ex viridi-flavescente: *Laciniis* tribus superioribus intus extusque carinatis nervosisque purpurascens, tribus inferioribus carina punctatisque purpurascens.

- c. grandis*: corolla albido-tristi; laciniis tribus superioribus intus linea duplici purpurea, extus purpureo-multistriatis; inferioribus intus fulco medio flavescente, apice purpurascente; bipedalis, folio infimo subæquante scapum, profunde sulcato, tetragono.
- d. inodorus*: corollis albis, carinis externis stria duplici purpurea; laciniis tribus inferioribus intus basi lutescentibus, striis aliquot purpurascensibus; folio infimo subfiliformi, scapo duplo longiore.
- e. corollis* parvis, virescenti-albidis, plurimis.
- f. humilis*: corollis una vel binis, albo-incarnatis, spithamæus.
- g. punctatus*: odoratus, corolla cærulescente vel cærulescenti-carnea: infimæ tres laciniæ medio albæ lineis punctisque cæruleis. Flores alterni in scapo flexuoso.
- h. lutea*: corolla viridi-lutescenti, unica vel binis, scapo spithamæo.
- i. aphyllus*: corollis albido-incarnatis, quaternis, secundis; scapo pedali.
- k. ruber*: corollis albo-incarnatis, subsecundis, immaculatis; scapo subaphyllo, subpedali.
- l. purpureus*: corollis albo-purpureis, subternis, immaculatis; scapo folioso, pedali.
- m. inflatus*: corollis albo-purpureis, subinflatis, subternis, immaculatis; scapo folioso, pedali.
- n. violaceus*: corollis violaceis subinflatis, immaculatis, subquaternis, tubo brevi; scapo folioso, pedali.
- o. ba-*

o. hastatus: corollis albo-incarnatis macula hastata.
p. cordatus: corollis albo-incarnatis, macula cordata; foliis planioribus.

q. permeabilis: floribus secundis plurimis; crescit in sabulosis (insulæ Equorum) Parden Eyland, florens Junio, scapo tripedali. *Folia* circiter 4, longe vaginantia, striata, plana, utrinque in medio & margine vena elevata pallida; inferiora longiora, pedalia; superiora sensim breviora. *Corollæ* tubus ampliatus, vix lineam longus. *Limbus* inflatus, extus albus linea media purpurea: *Lacinia* suprema latior, concavo-fornicata, intus alba, intra duas laterales; laterales duæ superiores albæ, apice extus intusque purpurascens, intus medio flavæ striis purpureis; infima extra laterales inferiores, alba, apice utrinque purpurascens.

Singularis hæc species folio infimo crassiusculo, lineari, intra marginem utrinque sulco profundo exarato; reliquis foliis spathæ similibus, convolutis, sed spathis longioribus.

9. G. COMMUNIS: corollis cernuis, tubo simplici, foliis ensiformibus, multinerviis.

Scapus teres, foliis ultra medium vaginatus, glaber, erectus, sesquipedalis.

Folia obversa, alternatim vaginantia, ensiformia, novem-nervia, glabra, inferiora sensim breviora, scapo multo breviora, pollicem lata.

Flores alterni, cernui, purpurei, plures.

10. **G. WATSONIUS**: corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis oblongis, foliis linearibus glabris.
Scapus simplex, teres, foliis vaginatus, erectus, pedalis & ultra.
Folia circiter tria, longe vaginantia vaginis striatis, lineari-lanceolata, acuminata, striata, glabra, scapo breviora, superioribus sensim brevioribus.
Flores tres vel quinque, subsecundi, cernui, purpurei.
Corollæ tubus duplex, basi filiformis, dein cylindricus, sesquipollicaris, geniculatus, curvatus; *Limbi laciniæ* oblongæ, acutæ.
11. **G. MERIANELLUS**: corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus pilosis.
Scapus simplex, vaginatus, inferne rectus, superne flexuosus, sesquipedalis.
Folia unum vel duo, longe vaginantia vaginis striatis, pilosa, scapo breviora.
Flores tres vel quatuor, secundi, cernui, flavo-incarnati.
Corollæ tubus duplex, inferne filiformis, geniculatus, inde cylindricus, curvus. *Limbi laciniæ* subrotundæ.
12. **G. MERIANUS**: corollis cernuis cylindricis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus glabris.
Scapus simplex, teres, striatus, inferne foliis vaginatus, flexuoso-erectus, spithamæus.
Folia plura usque 4, obverso margine vaginantia,

tia, ensiformia, obliqua, parum striata nervo medio utrinque elevato, integra, marginata, scapo breviora.

Flores 4 usque 8, alterni, cernui, purpurei.

Corollæ tubus basi filiformis, striatus, sensim ampliatus, geniculato-reflexus, inde inflato-cylindricus, lævis, nutans; a basi ad genu ungvicularis, a genu ad limbum pollicaris.

Limbus campanulatus: *laciniæ* ovatæ, obtusissimæ cum acumine, concavæ, æquales, semiungviculares: suprema extra laterales proximas; infima intra laterales inferiores.

13. G. SPICATUS: corollis erectis, spica imbricata disticha, foliis linearibus.

Scapus simplex, teres, vaginatus, erectus, spithamæus.

Folia quatuor alternantia, longe vaginantia, linearia, glabra, inferiora sensim breviora.

Flores distichi, imbricati, cærulei, circiter duodecim parium in spica pollicari.

Differt a sequenti floribus majoribus; spica breviori, sed latiori ovata; scapo simplici.

14. G. ALOPECUROIDES: polystachyus, spica imbricata disticha, foliis ensiformibus, nervosis.

Radix plurimis bulbillis constans.

Scapus foliis vaginatus, teres, flexuoso-erectus, apice polystachyus, spicis alternis virgatis, spithamæus.

Folia duo vel tria, alternatim longe vaginantia, linearia, striata, glabra, scapo breviora, superioribus sensim brevioribus.

Flc-

Flores distichi, imbricati, minimi.

Spicæ lineares, digitales, erectæ.

Spathæ margine membranaceo, albo.

Corollæ *tubus* vix *spathis* longior.

Variat scapo simplici & ramoso; corollis albis & cæruleis.

15. G. ALATUS: polystachyus, corollæ laciniis lateralibus latissimis, foliis ensiformibus glabris.

Scapus compressus, flexuosus, erectus, striatus, simplex & ramosus, palmaris usque pedalis.

Folia alternatim vaginantia, ensiformia, striata, glabra, superioribus sensim brevioribus.

Rachis flexuosa, torta.

Flores alterni vel subsecundi, 3-7, magni.

Spathæ tubo corollæ longiores, integræ, virides.

Laciniæ duæ limbi corollæ latiores.

Variat 1:0 floribus incarnatis, foliis brevioribus.

2:0 floribus tristibus reticulatis, foliis longioribus.

3:0 floribus violaceis, foliis longioribus.

16. G. BICOLOR: polystachyus, corolla ringente, *spathis* lacero-aristatis, foliis ensiformibus glabris.

Scapus subramosus, angulatus, striatus, sulco utrinque profundo exaratus, basi foliis vaginatus, glaber, flexuoso-erectus, spithamæus.

Folia alternatim vaginantia, obversa, ensiformia, obtusa cum acumine, integra, striata, scapo duplo breviora.

Spicæ duæ; altera uniflora, tenuior; altera triflora crassior, longitudine dimidia scapi.

Rachis angulata, flexuosa, glabra.

Spatha membranacea, apice lacerato-partita laciniis acutis, venosa, basi grisea, apice ferruginea.

Corollæ tubus filiformis, sensim ampliatus, superne inflatus, spatha duplo longior, flavus.

Limbi laciniæ flavæ; suprema major concava, ovata, obtusa, pallide flava, apice cærulea: Laterales inferiores lanceolatæ, convolutæ, flavæ, ultimo apice cæruleo: infima brevior, parum a reliquis separata, extra laterales collocata: Omnes basi linea duplici purpurea in ore tubi. Affinis IXIÆ bulbiferæ, respectu spatharum.

17. G. ANCEPS: polystachyus scapo ancipiti, spathis crispis.

Scapus ramosus, anceps, dentatus, spithamæus, glaber. Latera acuta & dentes purpurascens. *Rami* simplices, alterni, ancipites, dentati.

Folia semiamplexicaulia, obversa, curvata, ensiformia, nervoso-striata. Folia spathacea latere inferiore crispato-dentata, ramis breviora, digitalia, glabra.

Flores alterni.

Spatha exterior fere duplo major, obtusa, apice purpurea, compressa, striata, margine crispodentata ut in folia, unguicularis.

Corollæ tubus filiformis, sensim ampliatus, spatha multo longior, pallide cæruleus; *limbi laciniæ* cærulecentes.

18. G. JUNCEUS: polystachyus floribus secundis, foliis lanceolatis.

Scapus sæpius ramosus, flexuosus, erectus, palmaris: ramis teretibus, striatis, divaricatis.

Folia 4-6, ovato-oblonga, subundulata, glabra, scapo breviora.

Flores 4-7, secundi, erecti, cærulescentes.

Bractææ brevissimæ, tubo corollæ multo breviores.

19. G. SETIFOLIUS: polystachyus foliis lineari-setaceis.

Scapus polystachyus, rarissime simplex, flexuoso-erectus, glaber, palmaris: ramis teretibus, erectis.

Folia circiter tria, lineari-setacea, sensim breviora, infimo longissimo scapum æquante.

Flores alterni, albi, ringentes, tubo spathis vix longiore.

20. G. MARGINATUS: polystachyus spica longissima, floribus alternis cernuis, foliis ensiformibus multinerviis marginatis.

Scapus simplex & polystachyus, sublignosus, foliis vaginatus, teres, glaber, strictus, crassitie fere digiti, pedalis usque 4-pedalis.

Folia ensiformia, vaginantia, scapo breviora, semipollicem lata, in medio & margine vena crassa flavescente marginata, venisque elevatis minoribus flavescens lineata, glabra, erecta; inferiora longiora, pedalia & ultra; superiora breviora, spithamæa, adpressa.

Flores magni, cernui.

Spica floribus alternis, digitalis usque pedalis, rachide flexuosa.

Variat α) floribus albis.

β) — — — dilute rubris.

γ) — — — sanguineis.

δ) — — — purpureis.

Distinguitur facile a ceteris GLADIOLIS: scapo longo, crasso, erecto, stricto; spica florum longissima, subramosa, pedali & ultra; foliis margine incrassato.

21. G. AUGUSTUS: polystachyus floribus secundis, spathis acutis, foliis ensiformibus.

Scapus simplex vel subramosus, vaginatus, teres, elevato-striatus, glaber, flexuoso-erectus, pedalis.

Folia vaginantia vaginis longis, ensiformia, elevato-striata striis albis, integra, glabra, scapo breviora, superiora sensim minor.

Flores secundi, ascendentes, spica longa simplici vel duabus palmaribus.

Rachis angulata, flexuosa, torta, glabra.

Spathæ longitudine tubi corollæ, ramis breviores, virides, pollicares.

Limbi corollæ laciniæ sæpius undulatae.

22. G. LONGIFLORUS: polystachyus tubo corollæ longissimo, spathis obtusis foliisque ensiformibus, glabris.

Scapus teres, simplex & polystachyus, erectus, glaber, pedalis & ultra.

Folia 3-4, ensiformia, nervosa, glabra, scapo breviora.

Flores alterni, albo-incarnati, plurimi, approximati.

Bracteæ membranaceæ, striatæ, brevissimæ.

Tubus corollæ pollicaris usque bipollicaris, apice ampliatus, curvus, erectus.

Facies IXIÆ, sed tubus curvus & situs limbi separat.

23. G. TUBIFLORUS: polystachyus tubo corollæ longissimo, spathis foliisque ellipticis plicatis hirsutis.

Radix profunda.

Scapus brevissimus, sæpe vix pollicaris, foliis involutus, ramosus, hirtus.

Folia plurima, circiter 6 & ultra, elliptica seu lineari ensiformia & utrinque attenuata, nervosa, subplicata, pilosa, erecta, scapo longiora.

Bracteæ oblongæ, hirsutissimæ, apice ferrugineæ, pollicares.

Flores alterni, incarnati, tubo corollæ spathis multoties longiori, filiformi, apice ampliato, curvo.

Facies IXIÆ sed limbus corollæ GLADIOLI.

Affinis ANTHOLYZIS villositate & foliis.

24. G. PLICATUS: polystachyus floribus secundis, spathis foliisque ensiformibus plicatis hirsutis.

Bulbus magnitudine avellanæ, fibrosus fibris longis, parum profunde insidens.

Scapus teres, villosus, simplex vel ramosus.

Rami alterni, brevissimi, inferiores longiores, villosi.

Folia circiter sena, margine obverso vaginantia, ensiformia, obtusa, crassiuscula, nervosa nervis a latere interiori productis, plicata, villosa, mollia, erecta, apice obliqua, scapo paulo longiora, digitalia.

Flo.

Flores erecti, alterni vel sæpius secundi.

Spathæ villosæ in rachide flexuosa.

Corolla monopetala, subcampanulata. *Tubus* spathis longior. *Limbus* bilabiato-ringens, *laciniis* tribus inferioribus magis connexis, suprema profundius divisa. *Lacinia* suprema extra laterales proximas curvata, tota albido-violacea, latior. *Laterales superiores* paulo angustiores, obtusæ cum acumine, albido-violaceæ. *Laterales inferiores* reliquis paulo breviores, obtusæ, extus albido-violaceæ, intus macula magna oblonga albida, cui inclusa est figura tridentata rubro-violacea, continente figuram subulatam albam marginibus purpurascens. *Infima extra laterales proximas*, obtusa cum acumine, albido-violacea, intus macula oblonga purpurea, basi linea albida. *Omnes lacinia* margine crispæ, præsertim inferne.

Anthera dorso convexæ, cæruleæ, sulcatæ, albidæ; basi fissæ; apice obtusæ, subbifidæ.

Variat colore violaceo & purpureo corollis totis luteis, antheris violaceis & corollis albidis; floribus paucis & plurimis, alternis, secundis; scapis brevissimis & altioribus.

Folia flabelliformia sæpe finduntur apice ut in ARECA.

Affinis ANTHOLYZIS florescentia, WACHENDORFIÆ foliis, IXIÆ corollis.

25. G. SPATHACEUS: polystachyus spathis membranaceis aristatis glabris foliis ensiformibus plicatis hirsutis.

Scapus vaginatus, spithamæus, superne polystachyus.

Folia ensiformia, nervosa, villosa, scapi longitudine.

Flores albidi, tubo corollæ spathis multo longiore.

Spicæ imbricatæ, digitales, plurimæ.

Spathæ membranaceæ, sæpe laceræ, aristatæ.

Similis GLADIOLO tubifloro & plicato; sed differt spathis.

26. G. GRAMINEUS: polystachyus scapo laxo, spicis capillaribus flexuosis, foliis ensiformibus glabris.

Scapus filiformis, subcompressus, sulcatus, flexuosus, scandens, laxis, glaber, polystachyus, longissimus.

Folia 3-4, ensiformia, tenuia, glabra, scapo breviora.

Flores in ramis capillaribus flexuosis sparsi, minimi, albi.

Spatha obtusa cum acumine carinato, virescens, magine membranaceo albo.

Corolla subcampanulata: *tubus* brevissimus, virescens, spathis brevior; *limbi laciniæ* ovatæ, aristatæ, concavæ, subæquales: *suprema* paulo brevior extra laterales superiores: *infima* paulo angustior intra laterales inferiores. Omnes carina extus virescente, intus linea purpurea, semiungviculares. *Arista* lineam longa, cærulescens.

Corolla decidua situ laciniarum limbi refert GLADIOLUM, licet *tubus* brevissimus.

Capsula obcordata, retusa.

Primo intuitu gramen diceret, corolla tamen

GLADIOLI.

§. V.

SYNONYMA.

G. RECURVUS: Linn. Syst. Veg. p. 77. Mant. p. 28.

G. TRISTIS: Linn. Spec. Pl. p. 53. Syst. Veg. p. 77.

Gladiolus permeabilis. La Roche Diff. p. 27. t. 2.

Europæis: Africaner.

G. COMMUNIS: Linn. Syst. Veg. p. 76. Spec. Pl. p. 52.

Gladiolus carneus. La Roche Disp. p. 30. t. 4.

G. MERIANELLUS: *Antholyza* Merianella. Lin. Syst.

Veg. p. 77.

G. MERIANUS: *Antholyza* Meriana. Linn. Syst. Veg.

p. 77. Spec. Pl. p. 54.

G. SPICATUS: *Gladiolus* spicatus? Linn. Syst. Veg. p.

77. Spec. Pl. p. 53.

Ixia alopecuroidea. Linn. Supplem. System. p. 92.

G. ALOPECUROIDES: Linn. Syst. Veg. p. 77. Spec. Pl.

p. 54.

G. ALATUS: *Gladiolus* flore singulari miniato, inferi-

oribus laciniis luteo-viridibus. Breyn. Rar. p.

25. t. 12. f. 2.

Gladiolus alatus, Linn. Syst. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 53.

G. ANCEPS: *Ixia* Fabricii. La Roche. Diff. p. 18.

Gladiolus anceps. Linn. Supplem. p. 94.

G. AUGUSTUS: Breyn. Icon. t. 7. f. 2? Linn. Syst.

Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 53.

Gladiolus undulatus: Linn. Syst. Veg. p. 77. Mant. p.

G. LONGIFLORUS: *Ixia* paniculata. La Roche. Diff. p. 26. t. I.

Ixia longiflora. Berg. Pl. Cap. p. 7.

Gladiolus longiflorus. Linn. Supplem. p. 96.

G. PPLICATUS: *Ixia* flabellifolia. La Roche Diff. p. 24.

Ixia iridifolia, ibid. p. 24.

Gladiolus plicatus. Linn. Syst. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 53.

Europæis: Babianer.

G. CRISPUS, JUNCEUS: Linn. Suppl. Syst. p. 94.

G. MONTANUS, MARGINATUS, GRAMINEUS: ib. p. 95.

G. FLEXUOSUS, FALCATUS, TUBIFLORUS, SETIFOLIUS, SPATHACEUS: ibid. p. 96.

§. VI.

LOCUS.

GLADIOLUS *communis* habitat in Europa australi: *imbricatus* in Russia.

biflorus in Terra Magellanica.

Ceteræ omnes species in Africes australi angulo, Caput bonæ spei dicto, vel in ipsis montibus, vel locis arenosis depressis, vel collibus graminosis apricis sponte crescentes reperiuntur, ut

Montanus in ipsa planitie montis tabularis.

Crispus in montibus Rode Sand & Picketberg.

Tristis in collibus prope urbem, extra Cap in campis, juxta Drakenstein & alibi.

Watsonius ad latera montium capensium, præcipue in Leuwestaart, juxta Constantiam & alibi.

Merianellus in summo montium inter Nordhoek & Baijvals.

Merianus prope Valsrivier & alibi.

Spicatus in summis montibus Hottentots Holland.

Alopecuroides prope Cap, Swellendam, in Carro & sæpe in ipsis viis.

Alatus in Groene Kloof, Swartlandiæ collibus arenosis, Bockeveld alibique.

Bicolor in collibus Groene Kloof.

Anceps in Swartland & regionibus Saldahnæbay.

Funceus in Lange Kloof.

Marginatus in summo Taffelberg, & aliis altis montibus, in collibus sæpe infra montes a Cap usque ad Hauteniquas locis graminosis ea sæpe copia, ut integræ colles e longinquo quasi pulcherrimo panno rubro tectæ appareant.

Augustus in Campis sterilissimis Carro.

Longiflorus in Lange Kloof, arenosis Swartlandiæ & Helenæbay.

Tubiflorus in Swartland.

Plicatus in collibus infimis infra latus occidentale Leuwebild juxta littus, prope urbem Cap, in Swartland, Rode Sand & alibi vulgatissimus.

Spathaceus in Bockland & Hantum.

Gramineus prope Cap, in Groene Kloof collibus, & juxta Bergrivier.

§. VII.

FLORENDI TEMPUS

Scilicet Vernale, Gladiolis idem ac plurimis aliis Ensatis destinatum fuit; prius tamen illæ proveniunt species, quæ loca occupant depressa, & ferius illæ, quæ in altis montibus elevatum & frigidius amant

clima. Nonnullis florendi tempus breve observatur, dum aliis per plures menses florere conceditur. Florent *Majo, Junio, Julio, Augusto*: *Watsonius, recurvus, tristis, plicatus.*

Augusto, Septembri, Octobri: *plicatus, merianus, alatus, bicolor, anceps, tubiflorus, gramineus.*

Octobri, Novembri, Decembri: *gramineus, augustus, longiflorus, spathaceus, crispus, junceus, alopecuroides, marginatus.*

Decembri, Januario: *marginatus, spicatus.*

Februario, Martio, Aprili: *montanus, flexuosus, Merianellus.*

§. VIII.

USUS.

Idem hujus est Generis, ac *IXIARUM*, scilicet
 1:0 edules plures sunt horum bulbi carnosissimi, expetiti non solum Europæis, qui hodie Africam australem incolunt & Hottentottis, sed etiam Simiis variisque aliis animalibus, imprimis e Glirium Ordine, fodientibus. Maxime vero omnium huic usui infervit *Gladiolus plicatus*, cujus bulbi a Simiis eradicati & a tunicis purgati crudes devorantur, cocti autem a rusticis quandoque comeduntur.

2:0 Ob flores magis vel minus speciosos, variæ species, imprimis *communis, tristis, alatus, augustus, longiflorus* & *plicatus*, in Magnatum & Botanicorum hortis jus quasi civitatis obtinuerunt, & adhuc inter rariores pulcherrimasque bulbosas plantas coluntur, variant coloribus atque scapo ramoso, & floribus multiplicatis mirifice luxuriant.

3:0 Odore grato aliquot sese commendant species, ut præ aliis *tristis* & *recurvus*, qui vesperi florentes odorem spargunt, ille suaveolentem, hic caryophyllorum aromaticorum debilem.



Gladiolus flexuosus.

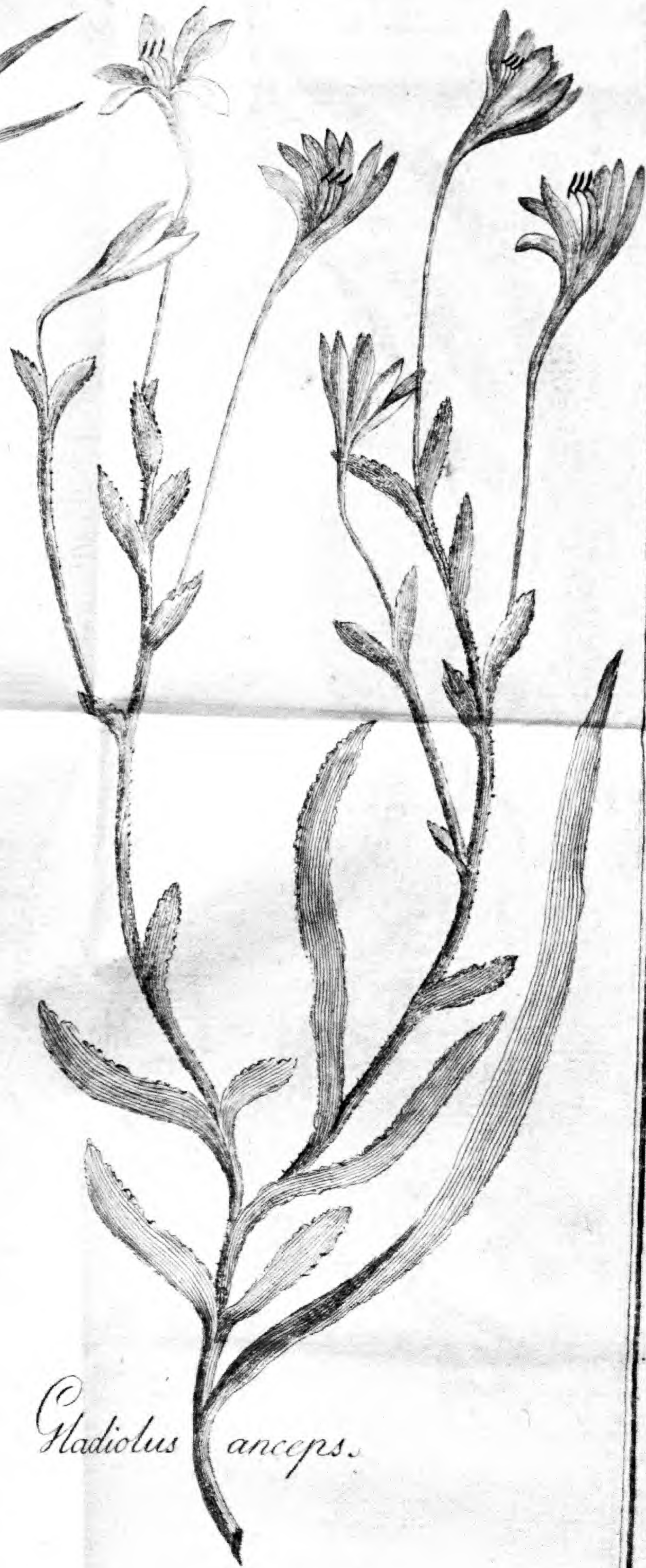
Gladiolus crispus.

Gladiolus falcatus.

Gladiolus montanus.



Gladiolus tubiflorus.



Gladiolus anceps.



Gladiolus bicolor.

